

مأخذشناسی مقالات شهرهای قلمرو فرهنگی اسلامی

دکتر اشرف السادات باقر

عضو هیئت علمی پژوهشکده علوم انسانی جهاد دانشگاه

ص ۳

شماره ۱۴۲
چهارم

- پیشینه تحقیق در زمینه شهرهای قلمرو اسلامی از نظر کمی چگونه است؟
- چه موضوعات و مواردی از شهرهای قلمرو اسلامی بیشتر مورد تحقیق و پژوهش قرار گرفته است؟
- موارد و جنبه‌های ناشناخته شهرهای قلمرو فرهنگی اسلامی چیست؟

از اواسط قرن دوم میلادی تاکنون، اسلام‌شناسان و خاورشناسان راجع به مسائل گوناگون شهرهای قدیمی سرزمین‌های اسلامی، که شهرهای ایران را نیز در بر می‌گیرد، تحقیقات ارزنده‌ای به عمل آورده‌اند. بدین ترتیب، برای شناخت حوزه فرهنگی اسلام از نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی به بعد، همزمان با استعمار مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی و سپس سیاسی و نظامی این منطقه به دست دول بزرگ اروپایی (انگلیس، ایتالیا، فرانسه)، مطالعات پراکنده‌ای در داخل و خارج راجع به شهرهای سرزمین‌های اسلامی از جنبه‌های مختلف صورت گرفته و در آن‌ها از مشخصات اصلی و خطوط اساسی شهرهای سرزمین‌های اسلامی و ویژگی‌های تاریخی شهرنشینی در ایران صحبت شده است.

از نظر زمانی توجه متمرکز و حرفه‌ای اندیشمندان غربی به موضوع شهر و شهرسازی اسلامی عمدتاً از اوایل قرن بیستم آغاز شد. شهر اسلامی نخستین بار در ربع اول قرن بیستم به موضوع جدی تحقیقی تبدیل شد. پس از آن مطالعات گوناگونی صورت گرفت و مقالاتی در این زمینه

انتشار یافت. با توجه به تنوع دیدگاه‌ها و برداشت‌ها از مفهوم و اصطلاح شهر اسلامی، منابع موجود در این زمینه نیز بسیار متنوع و پراکنده است. برخی از منابع به مطالعه موردی شهرهای اسلامی نظیر شهر فاس، قاهره، دمشق و غیره پرداخته‌اند. برخی منابع به مسائل هنری و معماری در شهر اسلامی اختصاص دارند. برخی از منابع به مطالعه ویژگی‌ها و عناصر تشکیل‌دهنده شهر در قلمرو فرهنگ اسلامی پرداخته‌اند و تعدادی از منابع نیز مطالعه تاریخی شهرهای اسلامی را مدنظر قرار داده‌اند. برخی منابع شهر اسلامی را به مثابه شهر دینی مطرح کرده‌اند و به ویژگی‌های ذکر شده از شهر در قرآن و آرمان‌شهر دینی و شهر منتظران پرداخته‌اند. به طور کلی می‌توان گفت که تحقیقات انجام شده در مورد شهرهای اسلامی بیشتر به صورت مطالعه موردی، تاریخی و توصیفی بوده است.

گسترده‌گی و تنوع منابع و کتاب‌های نوشته شده در زمینه شهر در سرزمین‌های اسلامی، نیاز به تدوین فهرست و مجموعه‌ای را، برای آگاهی و استفاده اندیشمندان و پژوهندگان از آنچه پیشینیان یا کسان دیگر در موضوع شهر در سرزمین‌های اسلامی نوشته‌اند، ضروری ساخت. یکی از

وسایل تحقیق و پژوهش در هر علمی، دسترسی داشتن به کلیه تحقیقات قبلی درباره آن موضوع است. بنابراین، هدف ما در تهیه این مآخذشناسی عبارت است از:

- آگاهی از وسعت و زمینه تحقیقات انجام شده درباره شهر در سرزمین‌های اسلامی؛

- جلوگیری از دوباره‌کاری و تکرار تحقیقات و مطالعات صورت گرفته؛

- ادامه تحقیقات قبلی و به روز کردن آن‌ها؛

- کمک به امر آموزش و استفاده از منابع مربوط به موضوع شهرهای سرزمین‌های اسلامی؛

- اطلاع‌رسانی به استادان، محققان، پژوهشگران و دانشجویان رشته‌های معماری، شهرسازی، جغرافیا، علوم اجتماعی، جامعه‌شناسی، علوم اسلامی و سایر رشته‌ها.

البته تنوع و فراوانی مطالعات و پژوهش‌ها در سال‌های اخیر نیز لزوم داشتن مآخذشناسی مستقل را برای آگاهی بر عناوین آن‌ها، جهت توجه و بهره‌برداری علمی از آن‌ها در روش‌شناسی و شیوه‌های برخورد با مسئله پژوهش‌های شهری، ایجاد زمینه‌های تحقیقاتی جدیدتر و به‌دست آوردن توان علمی بهتر در جستجوی راه‌حل‌ها و برنامه‌ریزی‌های شهری ضروری می‌ساخت.

در این تحقیق مقالات مربوط به شهر در سرزمین‌های اسلامی، از زمان شروع تحقیق در این زمینه تا زمان چاپ این مجموعه گردآوری شده است. اطلاعات مقالات براساس موضوع در نه بخش زیرطبقه‌بندی شده است: ۱. معماری، ۲. رابطه شهر و روستا، ۳. موردشناسی، ۴. وقف، ۵. شهر اسلامی، ۶. جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، ۷. اسلام و تحول و تجدد، ۸. بازار، ۹. سایر موضوعات (توسعه پایدار، مسکن، قبله و مسجد).

قبل از این مجموعه، کتابشناسی شهرهای ایران از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۷۴ به‌همت آقای دکتر قدیری در شش شماره در نشریه صفا به چاپ رسیده است که در زمینه سیر شهرسازی، شهرنشینی و بالاخص شناخت گذشته و نحوه

تحول شهرهای ایران اطلاعات مفید و ارزنده‌ای دارد. وجه تمایز مآخذشناسی شهرهای سرزمین‌های اسلامی با مآخذشناسی شهرهای ایران در تخصصی، موضوعی و خاص بودن آن است. در اینجا صرفاً به ذکر مقالات مربوط به شهرهای سرزمین‌های اسلامی پرداخته شده، و دیگر اینکه پس از گذشت حدود ده سال از انتشار کتابشناسی شهرهای ایران اطلاعات جدیدتری دارد. امید است که برای محققان دانشجویان، دانش‌پژوهان و استادان در رشته‌های مربوط مفید واقع شود.

ویژگی و مشخصات مقالات بر اساس طبقه‌بندی موضوعی

۱. موردشناسی

"آثار تاریخی جی"، هنرفر، لطف‌الله، هنر و مردم، شماره ۱۳۱ "ارگ بخارا"، ستوده، منوچهر، مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران، ارگ بم، کرمان، جلد دوم، ۱۳۷۴

"استانبول تجلیگاه برخورد مدنیت شرق و غرب"، بیگدلی مهرناز، نشریه شهرداری‌ها، سال اول، شماره ۹، بهمن، ۱۳۷۹

"بررسی تاریخی مسجد جامع یزد"، گلشن، صدیق، مجموعه مقالات همایش مسجد، گذشته، حال، آینده، تهران، انتشارات دانشکده هنر، ۱۳۷۷

"بهشت، آرمان معماری و شهرسازی اسلامی"، کامرو محمد علی، مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری شهرسازی ایران، ارگ بم، کرمان، جلد اول، ۱۳۷۴

"پژوهشی در مکان‌های ملقب به مشهد در ایران"، میرمحمدی، حمید رضا، مشکوه، شماره ۴۸، پاییز ۱۳۷۴

"تاریخچه برج و باروی تبریز"، وهاب‌زاده، عبدالرحمن، مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران، ارگ بم، کرمان، جلد دوم، ۱۳۷۴

"تاریخچه مختصر مسجد جامع بروجرد"، مقدس، محمد

مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی
ایران، ارگ بم، کرمان، جلد پنجم، ۱۳۷۴
تبریز با شکوه و وارثان ناسپاس"، بسکی، سهیلا و شهرزاد
مهدوی، فصلنامه آبادی، شماره ۲۲، پاییز ۱۳۷۵
تحلیل و بررسی بخش مرکزی شهر قم"، مرصوص، نفیسه،
رشد آموزش جغرافیا، شماره ۴۲، سال ۱۱، زمستان ۱۳۷۵
تحول تهران از صورت یک شهر اسلامی به صورت یک
متروپول ایرانی"، دیپلانول، ترجمه سیروس سهامی،
ضمیمه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه مشهد،
پاییز ۱۳۴۹
"توسعه شهری در اروپا پس از قرون وسطی"، اخباری،
محمد، روزنامه کیهان، شماره ۱۴۶۶۴، ۸ دی ۱۳۷۱
"جغرافیای تاریخی شهر نیشابور"، مافی، عزت الله، در یادنامه
شادروان لطف الله مفخم پایان، مجله دانشکده ادبیات و
علوم انسانی، دانشگاه مشهد، شماره ۲، سال ۲۶، تابستان
۱۳۷۲
"جغرافیای شهر مشهد"، سعیدی رضوانی، عباس، دانشکده
ادبیات مشهد، شماره دوم و سوم، تابستان و پاییز ۱۳۴۴
"جغرافیای مشهد"، بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس
رضوی، شماره ۴۵، پاییز ۱۳۷۵
"جغرافیای محله های مشهد"، بینش، تقی، نشریه دانشکده
ادبیات مشهد، شماره ۴، سال ۱۲، زمستان ۱۳۵۵
"جغرافیای محله های مشهد"، بینش، تقی، نشریه دانشکده
ادبیات مشهد، شماره ۲، سال ۱۳، تابستان ۱۳۵۶
"جغرافیای محله های مشهد"، بینش، تقی، نشریه دانشکده
ادبیات مشهد، شماره ۳، سال ۱۳، پاییز ۱۳۵۶
"چهره و بافت شهرهای خاورمیانه"، شکویی، حسین، مجله
دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز، شماره
۹۳، سال ۱۳۴۹
"خجند و خوقند"، قزوینی، محمد، یادگار، سال سوم، شماره
دوم، مهر ۱۳۲۵
"درآمدی بر مساجد حاشیه خلیج فارس"، قائندی، محمد،
مجموعه مقالات همایش مسجد، گذشته، حال، آینده،

تهران، انتشارات دانشکده هنر، ۱۳۷۷
"سمرقند و بخارا، احیاء یا زوال"، زهره نسب، نرگس، مجله
شهرداری ها، سال اول، شماره ۸، فروردین ۱۳۷۹
"سیراف قدیم"، اقبال آشتیانی، عباس، یادگار، سال دوم،
شماره چهارم، آذر ۱۳۴۴
"شبهه شهری در ترکیه"، بازن، مارسل، ترجمه اسدالله
علوی، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۳، سال ۷،
پاییز ۱۳۷۱
"شکل بندی اصفهان شهری برای عابر پیاده"، فقیه، نسرين،
بندر سیراف، هنر و مردم، شماره ۱۵۲، ۱۳۵۴
"شهرسازی ایران"، مسعود، محمد، دانش نما، شماره ۹۲-۹۴،
مهر و آذر ۱۳۸۱
"شهرهای ایران از شهرهای کهن تا شهرنشینی امروزی"،
بمون، فردی، باقر پرهام، نامه علوم اجتماعی، شماره ۴،
۱۳۵۳
"شهرهای ایران"، عریان، سعید، چیستا، شماره ۵، سال ۲،
تهران ۱۳۶۱
"شهرهای جدید مکان بالقوه تجلی ارزش ها"، نقی زاده
محمد، مسکن و انقلاب، شماره ۸۷، تابستان و پاییز
۱۳۷۸
"شهر فاس"، طالبی، غلامرضا، مجله شهرداری ها، سال اول،
شماره ۲، تیر ۱۳۷۸
"طی هزار سال شکوفایی شهرهای عرب"، سیناسور،
محمدالعل، پیام یونسکو، شماره ۹۷، دی ۱۳۵۶
"قالیافی در قم (ایران مرکزی)"، بازن، مارسل، ترجمه
صلاح الدین محلاتی، علوم زمین، نشریه دانشکده علوم
زمین، دوره ۱، شماره ۱، بهار ۱۳۵۷
"قاهره شهر تضادها"، بیگی خشایار، شهرنگار، مرکز
اطلاعات جغرافیایی شهر تهران، شماره ۹ و ۱۰، آبان
۱۳۷۸
"قم شهر زیارتی و مرکز منطقه"، بازن، مارسل، ترجمه
ابولحسن سروقد مقدم، مجموعه مقالات جغرافی
(شماره ۴)، به کوشش محمد حسین پاپلی یزدی، بنیاد

صفحه

شماره پنجم

پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد، ۱۳۶۷
 "کلیات جغرافیای مشهد"، بینش، تقی، نامه آستان قدس،
 سال نهم، مشهد، ۱۳۵۱
 "مزارات ایران"، زنگنه، ابراهیم، مشکوه، شماره ۴۳،
 تابستان، ۱۳۷۳
 "مسجد اولیه ساوه"، مختاری، اسکندر، مجموعه مقالات
 کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران، ارگ بم، کرمان،
 جلد دوم، ۱۳۷۴
 "مشهد"، لاکهارت، لورنس، ترجمه عباس سعیدی رضوانی،
 دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد، شماره ۲ و ۳،
 ۱۳۴۵
 "معرفی شهر قدیمی بم، قلعه قدیمی"، غضنفری، علی، رشد
 آموزش جغرافیا، شماره ۲۴، سال ۶، زمستان ۱۳۶۹
 "نقش ارزش‌های ملی مذهبی در ساختار فرهنگی شهرهای
 ایران"، مشهدی‌زاده، ناصر، روزنامه همشهری، شماره
 ۷۷، سال اول، فروردین ۱۳۷۲
 "نیشابور"، لاکهارت، لورنس، ترجمه عباس سعیدی رضوانی،
 دانشکده ادبیات مشهد، شماره ۴، سال سوم، زمستان
 ۱۳۶۶
 "ویژگی بافت شهر اصفهان در اواخر دوره صفویه"، هادانه،
 ماساشی، فصلنامه میراث جاویدان، بهار و تابستان ۱۳۸۰
 "ویژگی‌های تاریخی شهرنشینی در ایران دوره اسلامی"،
 اشرف، احمد، نامه علوم اجتماعی، دوره ۱، شماره ۴،
 تیرماه ۱۳۵۳

۲. معماری

"ارتقاء فرهنگ اسلامی و الگوی مناسب معماری و طراحی
 شهری"، مفیدی شمیرانی، سید مجید، علم و صنعت،
 ۱۳۸۰
 "استمرار هنر و معماری شهرسازی ایران پیش از اسلام در
 دوران اسلامی"، ورجاوند، پرویز، مجله هنر و مردم،
 شماره ۱۸۰، ۱۳۵۶

"اسلام‌گرایی در معماری معاصر در سرزمین‌ها
 اسلامی"، دیبا، داراب، فصلنامه آبادی، شماره ۲۲، پا
 ۱۳۷۵
 "اصطلاحات و تشبیهات معماری در قرآن کریم"، بخار
 قمی، حسن، مجموعه مقالات کنگره تاریخ و معماری
 جلد اول، ارگ بم، کرمان، ۱۲ اسفند ۱۳۷۴
 "بازره‌های شهر و معماری اسلامی"، نقی‌زاده، محمد، نا
 فرهنگستان علوم، شماره ۲۶-۲۷، پاییز و زمستان ۱۳۸۳
 "پژوهشی در شیوه معماری جهان اسلام"، علی‌الحساب
 مهران، مسکن و انقلاب، شماره ۳۲، فروردین
 اردیبهشت ۱۳۷۰ و شماره ۳۵، مرداد ۱۳۷۰ و بهمن
 اسفند ۱۳۶۹
 "تأثیر فرهنگ اسلامی بر معماری خانه و محله"، نقره‌ک
 عبدالحمید، مجموعه خلاصه مقالات دومین جشنو
 مهندسی ساختمان مسکن، ۱۳۷۸
 "تجلی نظم جهانی و نقشه‌برداری از آن در معماری سن
 اسلامی"، عکاش، سمیر، ترجمه علی‌اکبر خان‌محمد
 صفه، نشریه معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشت
 شماره ۲۸، بهار و تابستان، ۱۳۷۸
 "تدوین شکل و دشواری‌های معماری اسلامی"، سیفی
 محمدکاظم، مجله هنرهای زیبا، شماره ۲، بهار ۱۳۷۶
 "تقدس و تناسخ در معماری مذهبی"، میرعابدین کابل
 مجموعه مقالات همایش مسجد، گذشته، حال، آینا
 جلد اول، انتشارات دانشگاه هنر، ۱۳۷۷
 "چالش‌های اجتماعی معماری نوین اسلامی"، جاتمو
 سوید، مترجم فرامرز خجسته و مرضیه بانژاد، فصلنا
 آبادی، شماره ۳۹، سال سیزدهم، ۱۳۸۲
 "درباره شهرسازی و معماری سنتی ایران"، پیرنی
 محمدکریم، فصلنامه آبادی، وزارت مسکن و شهرسازی
 سال اول، شماره اول، تابستان ۱۳۷۰
 "رهیافتی به فرهنگ عمومی معماری و شهرسازی
 آکوچکیان، احمد، فصلنامه آبادی، سال نهم، شما
 ۳۴ و ۳۵، پاییز و زمستان ۱۳۷۸

باختار سازه‌ها در جهان اسلام"، نیل انیس نادر، خلاصه مقالات کنگره بین‌المللی علم و تکنولوژی در جهان اسلام، فنی و مهندسی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۲

صنای کیفی، معماری و شهر"، امین‌زاده، بهناز. و محمد نقی‌زاده، مجله نامه فرهنگ، شماره ۴۰، تابستان ۱۳۸۰

نائب و محتوا در معماری اسلامی"، سیفیان، کاظم، مجله هنرهای زیبا، شماره ۱۳، بهار ۱۳۸۲

کاربردهای هندسه در معماری مساجد"، الاسعد، محمد، سعید پورسعید، فصلنامه هنر، شماره ۳۳، ۱۳۷۶

مدخلی بر روش‌یابی ارزیابی ساختمان‌های بلند با فرهنگ اسلامی"، نقی‌زاده، محمد، مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی، جلد پنجم، ارگ بم، کرمان، سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۷۶

معماری شهری مسجد در مکتب اصفهان، دستور زبان و واژگان"، اهری، زهرا و سید محسن حبیبی، صفه، نشریه معماری شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۲۶، بهار و تابستان ۱۳۷۷

"معماری و شهرسازی اسلامی"، نقی‌زاده محمد، مجله بصائر، شماره‌های ۲۳ و ۲۴، ۱۳۷۲

"منابع و روش شناخت مبانی نظری معماری قدسی و شهر اسلامی"، نقی‌زاده، محمد، فصلنامه هنر، شماره ۴۰، ۱۳۷۸

۳. جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری

"بنیانگذاری و طرح‌ریزی شهرهای اسلامی"، مهدوی، شهرزاد، فصلنامه آبادی، شماره ۲۲، پاییز ۱۳۷۵

"بینش اسلامی و جغرافیای شهری (۱)"، سعیدی رضوانی، عباس، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۲، سال ۲، پاییز ۱۳۶۶

"بینش اسلامی و جغرافیای شهری (۲)"، سعیدی رضوانی، عباس، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۳، سال ۲، زمستان ۱۳۶۶

"بینش اسلامی و جغرافیای شهری (۳)"، سعیدی رضوانی، عباس، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۴، سال ۲، بهار ۱۳۶۷

"بینش اسلامی و جغرافیای شهری (۴)"، سعیدی رضوانی، عباس، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۱، سال ۳، تابستان ۱۳۶۷

"بینش اسلامی و جغرافیای شهری (۵)"، سعیدی رضوانی، عباس، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۲، سال ۳، پاییز ۱۳۶۷

"بینش اسلامی و جغرافیای شهری (۶)"، سعیدی رضوانی، عباس، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۳، سال ۳، زمستان ۱۳۶۷

"بینش اسلامی و جغرافیای شهری نمونه شهرک حضرت ابولفضل"، سعیدی رضوانی، عباس، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۱، سال ۶، بهار ۱۳۷۰

"دیدگاه‌های نظری در شناخت و تحلیل تحول تاریخی شهرنشینی و شهرسازی ایران (دوره اسلامی) و معاصر"، پیربابایی، محمد، مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی، ارگ بم، جلد پنجم، سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۷۶

"طراحی شهری در اسلام"، دارابی، هلیا، مجله همگامان، اردیبهشت ۱۳۷۶

"طراحی شهری و معماری مسلمانان از دید دفاعی"، عرفان، محمد هادی، فصلنامه عمران ایران، سری دوم، پیش شماره، بهار و تابستان ۱۳۸۰

"مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق شهر در توسعه‌های شهری معاصر"، نقی‌زاده، محمد، فصلنامه فرهنگستان علوم ایران، شماره ۱۲ و ۱۳، بهار ۱۳۷۸ و روزنامه اطلاعات شماره‌های ۲۱۷۹۸ و ۲۱۷۹۷ و ۲۱۸۰۱۲۳ و ۲۴ و ۲۸ آذر ۱۳۷۸

۴. شهر و شهرسازی اسلامی، ماهیت و ویژگی آن

"آرمانشهر اسلام: شهر عدالت"، امین‌زاده، بهناز و محمد نقی‌زاده، صغه، نشریه معماری شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی، سال دوازدهم، پاییز و زمستان ۱۳۸۱

"آهنگ اسلام در شهر، نگاه معاصر در فضای گذشته شهر اسلامی"، محجوبی، آوا و محمودرضا ژبی، مجموعه مقالات همایش هنر اسلامی، فرهنگستان هنر

"اسلام و بعثت انسانی شهرها"، آیتی، حمید، روزنامه همشهری، شماره ۵۸۶، ۸ دی ۱۳۷۳

"اسلام و ساخت‌های مکانی- فضایی"، سلطان‌زاده، حسین، مجموعه مقالات همایش سیاست، جهان‌بینی و محیط زیست، دانشگاه تربیت مدرس، خرداد ۱۳۷۱

"ایدئولوژی و آرمانشهر اکولوژیک"، عندلیبی، علی، مجموعه مقالات همایش سیاست، جهان‌بینی و محیط زیست، دانشگاه تربیت مدرس، خرداد ۱۳۷۱

"بحثی درباره شهر اسلامی"، عرفان، محمد هادی، سمینار توسعه فرهنگی سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران

"بررسی ارزش‌ها در آرمانشهر اسلامی"، شاهسوندی، همایش مدیریت شهری، شیراز، ۱۳۷۶

"پرسش پژوهشگران غربی از هویت شهر اسلامی"، ماسیمو مورینی و ناصر اسلامی، ترجمه مجید محمدی، فصلنامه آبادی، شماره ۲۲، ۱۳۷۵

"پژوهشی در شهرسازی اسلامی"، عرفان، محمد هادی، ششمین کنفرانس دانشجویی عمران، دانشگاه فردوسی مشهد

"پنجره‌ای به شهر خداوند"، آبادی، محمد علی، مجموعه مقالات نخستین همایش هنر اسلامی ایران، فرهنگستان هنر

"تأثیر اسلام در ساخت شهر"، سلطان‌زاده، حسین، معماری و شهرسازی، شماره ۲۵ و ۲۶، دی و بهمن ۱۳۷۲

"تأثیر فرهنگ اسلامی بر پیدایش و دگرگونی شهرها"، میرمحمدی، حمیدرضا، مشکوه، شماره ۵۲، پاییز ۱۳۷۵

"تهیه الگو از ساختار شهرهای سنتی اسلامی"، نزار، الصیاء حسین سلطان‌زاده، مجله تحقیقات اسلامی، سال ۰ شماره ۲ و ۱، ۱۳۷۴

"درآمدی بر ریخت‌شناسی شهرهای اسلامی"، طالبی محمدرضا، نشریه شهر، شماره ۱، خرداد ۱۳۷۸

"روح وحدت"، ذوالفقاری، حسن، مجموعه مقالات دومین همایش معماری مسجد، دانشگاه هنر، ۱۳۷۹

"روند توسعه شهرها در تمدن اسلامی"، اخباری، محمد روزنامه کیهان، شماره ۱۴۶۵۶، ۲۹ آذر ۱۳۷۱

"ساخت شهر و گفتمان دینی"، نوحی، سیدحمید، فصلنامه آبادی، شماره ۲۲، ۱۳۷۵

"سرچشمه‌های جهان‌بینی و آئین شهرسازی ایرانی اسلام (بحثی در کاربرد روش تتبع در شهر پژوهی جغرافیا) مومنی، مصطفی، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی شماره ۳۳، تابستان ۱۳۷۳

"سیمما و بافت شهرهای اسلامی"، میرمحمدی، حمیدرضا مجله مشکوه، شماره ۵۳، ۱۳۷۵

"سیممای جغرافیای شهر در قرآن"، کریمیان، نادر، مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران، اردیبهشت، کرمان، جلد سوم، ۱۳۷۴

"شرق اسلامی در جغرافیای غرب"، اکارت، اهلرس، نشر گفتگو، گزارش گفتگو، شماره ۲۶، خرداد ۱۳۸۱

"شکل شهر در فرهنگ سنتی اسلام"، حکیم، بسیم سلیمی نشریه شهر، شماره ۳، مرداد ۱۳۷۸

"شهر اسلامی"، بهفروز، ترانه، مجله همگامان، تیرماه ۱۳۸۰

"شهر اسلامی"، رضایی، محمد، مجموعه مقالات نخستین همایش هنر اسلامی ایران، فرهنگستان هنر

"شهر خداوند تصویری از ساختار فضایی آرمان‌شهر اسلامی"، آبادی، محمد علی، فصلنامه مدرس هنر، سال اول، شماره ۳، بهار ۱۳۸۱

"شهر ربانی"، نوحی، سید محمد، فصلنامه آبادی، شماره ۴، اردیبهشت ۱۳۸۰

"شهرسازان اسلام"، سیناسور، محمدالعل، ترجمه علی

صلحجو، پیام یونسکو، شماره ۲۰۶، مرداد ۱۳۶۷

"شهر شرق اسلامی: مدل و واقعیت"، اکارت، اهلرس، ترجمه مصطفی مومنی و محمد حسن ضیاء توانا، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۳، بهار ۱۳۷۳
"شهر کانون فرهنگ"، توسلی، محمود، مجله هنرهای زیبا، تابستان ۱۳۷۹

"شهرهای اسلامی"، عریان، مرضیه، مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران، ارگ بم، کرمان، جلد نخست، سازمان میراث فرهنگی کشور، اسفند ۱۳۷۴
"صفات شهر اسلامی از دیدگاه قرآن کریم"، نقی زاده، محمد، صحیفه مبین، دوره دوم، شماره ۵

"صفات شهر در متون اسلامی"، نقی زاده، محمد، مجله هنرهای زیبا، شماره ۴ و ۵، ۱۳۷۸
"طرح پرسش های اساسی تحقیق درباره شهر اسلامی"، محمدزاده، حمیده، فصلنامه آبادی، شماره ۳۴-۳۵، زمستان ۱۳۷۸

"قاعده لاضرر و رعایت آن در اصول معماری و شهرسازی اسلامی"، سیفیان محمد کاظم، مجله هنرهای زیبا، شماره ۸۳، ۳

"محلّه - بافت و ساختار آن در شهرهای شرق اسلامی"، ضیاء توانا، حسن، نشریه علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، دوره جدید، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۳۷۰

"مختصات نظم در شهرسازی اسلامی"، نقی زاده، محمد، همایش بین المللی شهرها و مردم، دانشگاه تبریز، ۱۳۷۶
"مدخل بحث درباره شهر اسلامی"، ابراهیمی، محمد حسن، فصلنامه آبادی، شماره ۲۲، پاییز ۱۳۷۵

"مشترکات شهرسازی در جهان اسلام"، افشار نادری، کامران، فصلنامه آبادی، وزارت مسکن و شهرسازی، شماره ۲۲، پاییز ۱۳۷۵

"مفهوم و عناصر شهر اسلامی"، علوی، سیدعباس، روزنامه همشهری، ۳۰ مهر ۱۳۷۳

"مفهوم و عناصر شهر اسلامی"، علوی، سیدعباس، استمرار انجمن ها و استقرار محله ها، روزنامه همشهری،

شماره ۵۲۹، ۱ آبان ۱۳۷۳

"مقدمه ای بر شناخت شهرهای اسلامی"، شفقی، سیروس، مجله علوم انسانی دانشگاه سیستان و بلوچستان، شماره ۲، ۱۳۷۸

"نظام اسلامی عمران شهری"، اراکی، محسن، روزنامه اطلاعات، شماره ۲۱۷۲۱، ۲۱ شهریور ۱۳۷۸

"نقد فلسفه علم از دیدگاه اسلامی (اسلام و ساخت های مکانی فضایی)"، نوحی، سیدمحمد، مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران، ارگ بم، کرمان، جلد نخست، سازمان میراث فرهنگی کشور، اسفند ۱۳۷۴

"نقش ایدئولوژی در پویایی شهرها"، اخباری، محمد، روزنامه کیهان، شماره ۱۴۶۶۵، ۹ دی ۱۳۷۱

"نقش سیما و کالبد شهر در تحقق وحدت جامعه اسلامی"، نقی زاده، محمد، پژوهش، پیش شماره دوم، پژوهشکده جهاد دانشگاهی، زمستان ۱۳۷۷

"نقش مذهب در شکل گیری فضای جغرافیایی"، تولایی، نسرین، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۶۹، ۱۳۸۲
"ویژگی شهرهای اسلامی از گذشته تا به امروز"، دارابی، هلیا، مجله همگامان، ۱۳۷۶

۵. تحول شهرهای اسلامی

"برنامه ریزی و ساماندهی فرهنگی در شهر اسلامی"، تقی نژاد جعفر، سمینار گردهمایی راهبردها و رویکردهای ساماندهی فرهنگی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۷

"تحول فرهنگی و فضای مسکونی"، روح الامینی، محمود، نما، سال ۱، شماره ۹ و ۱۰، ۱۳۷۶

"تغییرات ساختاری در اماکن مذهبی شهرهای اسلامی"، ملک شاهی، غلامرضا، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، فصلنامه علوم انسانی، سال اول، شماره ۲، زمستان ۱۳۸۰

"تقابل سبک‌های معماری وارداتی با ارزش‌ها و اصول حاکم بر اصول اسلامی"، نقی‌زاده، محمد، مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی، ارگ بم، کرمان، جلد پنجم، سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۷۶

"توسعه شهری در رویارویی با نوگرایی و الزامات برنامه‌ریزی"، امیراحمدی، هوشنگ، و م. ه. رضوی، ترجمه سید محمود نجاتی حسینی، فصلنامه مدیریت شهری، شماره دوم، تابستان ۱۳۷۹

"رابطه هویت و سنت معماری ایرانی با مدرنیسم و نوگرایی"، نقی‌زاده، محمد، مجله هنرهای زیبا، شماره ۷، تابستان ۱۳۷۹

"فرهنگ و شهر: بستر گفتگوی تمدن‌ها"، نقی‌زاده، محمد، مجموعه مقالات همایش بین‌المللی رویکرد فرهنگی به جغرافیا، مشهد، دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی، اردیبهشت ۱۳۷۹

"مدرنیته در شهرسازی اسلامی"، شهریار، سیدکمال الدین، معماری و شهرسازی، دوره نهم، مهر ۱۳۸۰

"هویت، تجلی فرهنگ در محیط"، نقی‌زاده، محمد، فصلنامه آبادی، سال نهم و شماره ۳۴ و ۳۵، پاییز و زمستان ۱۳۷۸

۶. رابطه شهر و روستا

"پژوهشی در مورد حوزه نفوذ نقش‌های مختلف مشهد مقدس"، حسینیون، سیدابوالقاسم، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۴، شماره ۳، پاییز ۱۳۶۸

"توسعه تهران و دگرگونی در ساختارهای نواحی روستایی اطراف آن، رهنمایی، محمد تقی، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۱۶، ۱۳۶۹

"دزفول و حوزه نفوذ آن"، اکارت، اهلرس، نشریه انجمن جغرافیدانان ایران، دوره اول، شماره اول، ۱۳۵۵

"دولت و شهرنشینی: نقدی بر نظریه عناصر شهری قدیم و سرمایه‌داری"، رهنمایی، محمد تقی، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۳۲، بهار ۱۳۷۳

"رابطه شهر و روستا در ایران، طیس به عنوان یک نمونه"، اکارت، اهلرس، ترجمه هوشنگ بهرام بیگی، مجموعه سخنرانی‌های کنگره جغرافیدانان ایران، مشهد، ۱۳۵۶

"رابطه شهر و روستا و سیر تحول آن در ایران"، احمدیان محمدعلی، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال دهم شماره ۲، تابستان ۱۳۷۴

"سرمایه‌داری بهره‌بری و گسترش شهری در شرق"، اکارت اهلرس، ترجمه عباس سعیدی، نشریه علوم زمین دانشکده علوم زمین دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۱ بهار و تابستان ۱۳۷۰

"سیر تحول روابط شهر و روستا در ایران"، نظریان، اصغر، مجموعه مقالات سمینار جغرافیا (۱)، مشهد مقدس ۱۶ تا ۲۰ اردیبهشت ۷۶، به کوشش محمد حسین پاپلی یزدی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۶۵

"شرایط جغرافیایی تعیین حوزه نفوذ شهر (کازرون) قسمت اول"، زیاری، کرامت‌الله، رشد آموزش جغرافیا، سال شماره ۲۸، ۱۳۷۰

"شرایط جغرافیایی تعیین حوزه نفوذ شهر (کازرون) قسمت دوم"، زیاری، کرامت‌الله، رشد آموزش جغرافیا، سال شماره ۲۹، ۱۳۷۱

"شهرستان تفت، بررسی مشخصات طبیعی، اجتماعی اقتصادی شهر و مناطق روستایی"، مومنی، مصطفی دفتر فنی جهاد دانشگاهی، دانشگاه ملی ایران، ۱۳۶۱

۷. بازار

"بازار"، پروشانی، ایرج، دانشنامه جهان اسلام، حرف ب جزوه سوم، بنیاد دایره‌المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲

"بازار"، پیرنیا، محمدکریم، مجله باستان‌شناسی و هنر ایران شماره ۳، ۱۳۴۸

"بازار"، میرسلیم، سید مصطفی، دانشنامه جهان اسلام، حرف ب، جزوه سوم، بنیاد دایره‌المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲

"بازار اراک"، خسروی، خسرو، دانشنامه جهان اسلام، حرف

ب، جزوه سوم، بنیاد دایره المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲
بازار اصفهان"، ورجاوند، پرویز، دانشنامه جهان اسلام،
حرف ب، جزوه سوم، بنیاد دایره المعارف اسلامی، تهران،
۱۳۷۲

بازار تهران"، ورجاوند، پرویز، دانشنامه جهان اسلام، حرف
ب، جزوه سوم، بنیاد دایره المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲
بازار در ایران"، بوناین، میشل - فلور ویلیام، (ترجمه از
ایرانیکا)، دانشنامه جهان اسلام، حرف ب، جزوه سوم،
بنیاد دایره المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲
بازار در بافت نوین شهری"، ودیعی کاظم، نشریه زمین و
زمان، شماره ۴، سال ۱۰، تهران ۱۳۵۰

بازار در بافت نوین شهری"، ودیعی، کاظم، اولین سمینار
مرمت بناها و شهرهای تاریخی، دانشکده هنرهای زیبا،
آذرماه ۱۳۵۰

بازار در بافت نوین شهری"، ودیعی، کاظم، مجله یغما،
جلد ۲۵، شماره ۱۳۵۱، ۲۸۳

بازار رضا"، تفضلی، عباس، دانشنامه جهان اسلام، حرف
ب، جزوه سوم، بنیاد دایره المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲
بازار قزوین"، ورجاوند، پرویز، دانشنامه جهان اسلام،
حرف ب، جزوه سوم، بنیاد دایره المعارف اسلامی، تهران،
۱۳۷۲

"بازار قیصریه لار"، اسلامی، امیرقلی، هنر و مردم، شماره
۱۳۹، ۱۳۵۳

بازار قیصریه لار، بازار کاشان و بازار وکیل"، ورجاوند،
پرویز و کرامت الله افسر، دانشنامه جهان اسلام، حرف
ب، جزوه سوم، بنیاد دایره المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲
"بازار کاشان"، ورجاوند، پرویز، دانشنامه جهان اسلام،
حرف ب، جزوه سوم، بنیاد دایره المعارف اسلامی، تهران،
۱۳۷۲

"بازار کرمان"، خسروی، خسرو، دانشنامه جهان اسلام،
حرف ب، جزوه سوم، بنیاد دایره المعارف اسلامی، تهران،
۱۳۷۲

"بازار، نگینی بر کالبد شهر ایرانی اسلامی تهران"،

مشهدی زاده، ناصر، تهران، ارائه شده به مجمع بررسی
بازار در فرهنگ و تمدن جهان اسلام، خرداد ۱۳۷۲
"بازار وکیل"، بهاری، فخری، هنر و معماری، شماره ۱۶۲،
فروردین ۱۳۵۵

"بازار وکیل"، ورجاوند، پرویز و کرامت الله افسر، دانشنامه
جهان اسلام، حرف ب، جزوه سوم، بنیاد دایره المعارف
اسلامی، تهران، ۱۳۷۲

"بازار وکیل و چند بنای دوره زندیه شیراز"، اسلامی،
امیرقلی، هنر و مردم، شماره ۱۱۸، مرداد ۱۳۵۱
"بازارهای ایران"، بیگلری، اسفندیار، مجله هنر و مردم،
شماره ۱۶۲، ۱۳۵۵

"بازارهای موسمی در جهان اسلامی"، (ترجمه از ایرانیکا)،
دانشنامه جهان اسلام، حرف ب، جزوه سوم، بنیاد
دایره المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲

"بازارهای موقت، بازارهای روستایی در ایران و افغانستان"
(ترجمه از ایرانیکا)، دانشنامه جهان اسلام، حرف ب،
جزوه سوم، بنیاد دایره المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲.

"بازار یزد"، اولیاء، محمدرضا، دانشنامه جهان اسلام، حرف
ب، جزوه سوم، بنیاد دایره المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲
"پیشینه و خاستگاه بازار بزرگ شهری"، پروشانی، ایرج،
دانشنامه جهان اسلام، حرف ب، جزوه سوم، بنیاد
دایره المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲

"تحلیل فضایی کالبدی بازار اصفهان"، شفقی، سیروس،
فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، مشهد، آستان قدس
رضوی، شماره ۶۰، بهار ۱۳۸۰

"جغرافیای بزرگ بازارها"، شکویی، حسین، مجله دانشکده
ادبیات و علوم انسانی، تبریز، شماره ۱۰۷، ۱۳۵۲

"ساختار کالبدی بازار در بافت قدیم شهرها"، ماعوان، احمد،
خلاصه مقالات اولین سمینار مشترک معماری و
شهرسازی و ابنیه تاریخی زنجان، دانشگاه مهندسی
عمران جمهوری آذربایجان، دانشگاه زنجان، ۱۳۷۵

"شهر و بازار"، هاروی، دیوید، ترجمه بهروز منادی زاده،
مطالعات شهر و منطقه، گروه تحقیق و مطالعات شهری

و منطقه‌ای، تهران، نشر ایران، ۱۳۶۹

"نقش بازار در ساختار فضایی شهر اسلامی"، شفقی، سیروس، مجموعه مقالات همایش سیاست، جهان‌بینی و محیط زیست، دانشگاه تربیت مدرس، خرداد ۱۳۷۱

"نقش بازار در ساختار فضایی شهر اسلامی"، شفقی، سیروس، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، مشهد، آستان قدس رضوی، شماره ۵۳-۵۲، تابستان ۱۳۷۸

"نقش بازار در زندگی اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و دینی"، پروشانی، ایرج و فریدون فروتن، دانشنامه جهان اسلام، حرف ب، جزوه سوم، بنیاد دایره‌المعارف اسلامی، تهران، ۱۳۷۲

۸. وقف

"احیاء فرهنگ وقف با هدف تسهیل در مجتمع‌های زیستی"، قدیری، بهرام، صفه، نشریه معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی، سال ۱، شماره ۱، تابستان ۱۳۶۹

"بازخوانی وقفنامه و بررسی کالبدی مرکز محله علیقی آقا"، طبسی، محسن، صفه، نشریه معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، سال دوازدهم، شماره سی و پنجم، پاییز و زمستان ۱۳۸۱

"بنیادهای وقفی در آلمان فدرال"، مومنی مصطفی، فصلنامه میراث جاویدان، شماره چهارم، زمستان ۱۳۷۳

"پژوهشی در ربع رشیدی"، سعیدنیا، احمد، مجله هنرهای زیبا، شماره ۷، تابستان ۱۳۷۹.

"پژوهشی در موقوفات عصر صفوی"، امیراحمدی، مریم، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۲۵، مشهد، آستان قدس رضوی، تابستان ۱۳۷۱

"تاریخچه وقف در اسلام"، شهابی، علی اکبر، نشریه شماره ۱۴، اداره اوقاف، ۱۳۴۳

"تحلیل نقش متقابل وقف و شهرسازی"، محمدی، محمود، فصلنامه وقف میراث جاویدان، سال ۸، شماره ۳۰،

تابستان ۱۳۷۹

"جامع الخیرات یا وقفنامه سیدرکن‌الدین یزدی"، دانش‌پژوه و ایرج افشار، تهران، ۱۳۴۱

"جایگاه وقف و وقفنامه در ساختارشناسی فرهنگی، اجتماعی و کالبدی شهرها و روستاهای ایران"، مومنی مصطفی، مجموعه مقالات سمینار جغرافی، شماره ۳، پاییز مشهد ۱۳۶۵

"جغرافیای جهان‌بینی وقفنامه ربع رشیدی، خواجه رشیدالدین فضل‌الله بانی مجتمع‌های وقفی (قسمت اول)"، مومنی، مصطفی، فصلنامه میراث جاویدان، سال اول، شماره سوم، پاییز ۱۳۷۲

"جغرافیای جهان‌بینی وقفنامه ربع رشیدی، شهرستان رشیدی (قسمت دوم)"، مومنی، مصطفی، فصلنامه میراث جاویدان، سال اول، شماره چهارم، زمستان ۱۳۷۲

"درآمدی بر چهره‌آفرینی جهان‌بینی در شهرهای ایران"، مومنی، مصطفی، مجموعه مقالات همایش سیاست جهان‌بینی و محیط زیست، دانشگاه تربیت مدرس، خرداد ۱۳۷۱

"راهکارهای بنیادهای خیریه و موقوفه در کشورهای غربی بنیادی برای شهروندان"، روزنامه همشهری، شماره ۲۸۶۹، سه شنبه ۲۳ مهر ۱۳۸۱

"راه‌های گسترش فرهنگ وقف"، لطف عطا، اسدالله روزنامه اطلاعات، ۱۰ خرداد، شماره ۲۱۹۲۲، ۱۳۷۹

"ردیابی فرهنگ وحی در ساختارشناسی فرهنگی، اقتصاد و کالبدی دوره آغازین شهر دولت آباد ملایر"، مومنی مصطفی، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۲، سال پاییز ۱۳۶۵

"ردیابی وقف در ساختار فرهنگی شهر تهران از دو قاجاریه تا جمهوری اسلامی"، شاه حسینی، پروانه مشهد، آستان قدس رضوی، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۴۸، بهار ۱۳۷۷

"سخنی درباره وقف"، سالک، محمدتقی، فصلنامه میراث جاویدان، شماره ۲، ۱۳۷۲

"گریز مردم از وقف"، تابنده، نورعلی، مجموعه مقالات
فقهی و اجتماعی، انتشارات حقیقت، ۱۳۷۰

"مبانی و چهارچوب نظری تأثیر وقف در شکل‌گیری
فضاهای شهری"، شهابی، سیدمحمدرضا، فصلنامه
تحقیقات جغرافیایی، شماره ۷۲، بهار ۱۳۷۳

"مقام رشدالدین فضل‌الله در تاریخ فلسفه و علوم اسلامی"،
نصر، سیدحسین، مجله ایرانشناسی، شماره ۱، تهران،
۱۳۴۹

"موقوفات تهران و تحول شهر ۱۳۲۰-۱۲۶۹"، اتحادیه،
منصوره (نظام مافی)، فصلنامه میراث جاویدان، سال
هفتم، شماره ۴، زمستان ۱۳۷۸

"موقوفات دینی و شرق اسلامی"، اکارت، اهلرس، مترجم
مصطفی مومنی و محمدحسن ضیا توانا، فصلنامه میراث
جاویدان، شماره ۱۰، ۱۳۷۴

"نقش وقف در اصفهان، پراکندگی جغرافیایی موقوفات و
آثار اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی آن در اصفهان"، شفقی
سیروس، فصلنامه میراث جاویدان، وقفنامه شماره ۳ و ۴،
پائیز و زمستان ۱۳۷۶

"نقش وقف در بهبود اوضاع اجتماعی، اقتصادی و
فرهنگی"، امام‌جمعه‌زاده، سیدجواد، روزنامه اطلاعات،
شماره ۲۱۲۳، ۱۳۷۹

"وقف"، امامی، آیت‌الله سیدحسن، فصلنامه میراث
جاویدان، شماره ۳ و ۴، (۷)، ۱۳۷۶

"وقف از دیدگاه مبانی اسلامی"، جناتی، محمدابراهیم،
فصلنامه میراث جاویدان، شماره ۵، سال ۱۳۷۳
"وقف در میان ملت‌های جهان و مذاهب اسلامی"،
شیروانی، رضا، فصلنامه میراث جاویدان، شماره ۵، سال
۱۳۷۳

"وقف‌شناسی جغرافیایی شهر تهران در دوره قاجاریه و
پهلوی"، شاه‌حسینی پروانه، فصلنامه تحقیقات
"وقف و انگیزه‌های آن"، فیض، علیرضا، فصلنامه میراث
جاویدان، شماره ۴، سال ۱۳۷۲

۹. سایر موضوعات (مسجد، مسکن،...)

"آشنایی با ویژگی‌های فضایی مکانی مسجد در ایران"،
پروند، شادان و نوین تولایی، مجموعه مقالات همایش
معماری مسجد، گذشته، حال و آینده، ج ۲، دانشگاه هنر،
۱۳۷۸

"استحالة قداست مسجد"، ارغوان، محمد و فرزانه سجودی،
فصلنامه هنر، شماره ۳۳، ۱۳۷۶

"جایگاه مسجد جامع در شهرهای ایران"، زمانی‌فرد، علی،
فصلنامه رواق، انتشارات سازمان فرهنگی-سیاحتی
کوثر، شماره ۴، زمستان ۱۳۷۸

"حیاط مساجد سیر تحول تاریخی"، امین‌زاده، بهناز،
مجموعه مقالات همایش معماری مسجد، گذشته، حال و
آینده، ج ۲، دانشگاه هنر، ۱۳۷۸

"رابطه بین صورت و معنی در فرآیند شکل‌گیری مسجد"،
عرفانیان، جواد، مجموعه مقالات همایش مسجد،
گذشته، حال، آینده، تهران، انتشارات دانشکده هنر،
۱۳۷۷

"در مساجد ایران نقشه سبک معماری عرب وجود ندارد"،
زمانی عباس، مجله هنر و مردم، شماره ۱۸۰
"شهر و مسجد"، برومند، صالح حمید، مجموعه مقالات
همایش معماری مسجد، گذشته، حال و آینده، ج ۲،
دانشگاه هنر، ۱۳۷۸

"طبیعت در معماری مسجد"، اینانلو، داعلی و علیرضا
فرخی، مجموعه مقالات همایش معماری مسجد،
گذشته، حال و آینده، ج ۲، دانشگاه هنر، ۱۳۷۸
"فرم‌ها و نقش‌های نمادین در مساجد ایران"، احمدی
ملکی، رحمان، مجموعه مقالات همایش مسجد، گذشته،
حال، آینده، تهران، انتشارات دانشکده هنر، ۱۳۷۷

"مبانی پیدایش مناره از دیدگاه کرسول"، بذل‌جو،
محمدرضا، صفا، نشریه معماری و شهرسازی دانشگاه
شهید بهشتی، سال دوازدهم، شماره سی و پنجم، پاییز و
زمستان ۱۳۸۱

"مبانی نظری مکانیابی مساجد ایرانی در ادوار مختلف"،
اصغریان جدی، احمد، صغه، نشریه معماری و شهرسازی
دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۲۶، بهار و تابستان ۱۳۷۷
"مرمت مسجد ضرورت بازنگری در اندیشه‌ها و روش‌ها"،
طیسی، محسن، مجموعه مقالات دومین همایش معماری
مسجد، دانشگاه هنر، مهرماه ۱۳۷۹
"مسجد به عنوان یک عنصر شهری"، شعبی، عباس، رضا
سیروس صبری و نگین شعبانی، مجموعه مقالات
همایش معماری مسجد، گذشته، حال و آینده، ج ۲،
دانشگاه هنر، ۱۳۷۸
"مسجد تمثال انسان کامل"، کامبیز نوایی، مجموعه مقالات
همایش مسجد، گذشته، حال، آینده، تهران، انتشارات
دانشکده هنر، ۱۳۷۷
"مسجد، جلوه‌گاه هنر معماری اسلامی"، ماهرالنقش،
محمود، فصلنامه هنر، سال نوزدهم، دوره جدید ۱۳۷۹
"مسجد در ساختار شهرهای مسلمان نشین"، اعتضادی،
لادن، صغه، نشریه معماری و شهرسازی دانشگاه شهید
بهشتی، شماره ۲۶، بهار و تابستان ۱۳۷۷
"مسجد و نمای شهر"، بهزادفر، مصطفی، مجموعه مقالات
همایش معماری مسجد، گذشته، حال و آینده، ج ۲،
دانشگاه هنر، ۱۳۷۸
"نقش مسجد در احراز هویت شهراسلامی"، نقی‌زاده،
محمد، مجموعه مقالات همایش معماری مسجد، گذشته،
حال و آینده، ج ۲، دانشگاه هنر، ۱۳۷۸
"نقش مسجد در شکل‌گیری فضاهاى شهری و مناسبات
فرهنگی، زواره‌ای غلامرضا، ماهنامه مسجد، شماره ۶۹،
مرداد و شهریور ۱۳۸۲
"نقش و جایگاه مسجد در برنامه‌ریزی و طراحی محله‌های
شهرهای اسلامی"، پورجعفر، محمدرضا، مجموعه
مقالات همایش معماری مسجد، گذشته، حال و آینده،
ج ۲، دانشگاه هنر، ۱۳۷۸
"نیایش و آفرینش فضا"، اولیاء، محمدرضا، مجموعه مقالات
همایش مسجد، گذشته، حال، آینده، تهران، انتشارات

دانشکده هنر، ۱۳۷۷
"هویت یگانه مسجد"، کیانی، مصطفی، مجموعه مقالات
همایش مسجد، گذشته، حال، آینده، تهران، انتشارات
دانشکده هنر، ۱۳۷۷
"مسکن از دیدگاه قرآن"، بمانیان، محمدرضا، مجموعه
خلاصه مقالات دومین جشنواره مهندسی ساختمان
۱۳۷۸
"مسکن در کشورهای اسلامی"، درچه‌زاده، شهلا، معماری
شهرسازی، شماره ۱۸، ۱۳۷۱
"مسکن و معنویت"، باقری، اشرف‌السادات، همایش سکونت
و توسعه پایدار، بهم، ۱۳۸۳
"قبله و نقش آن در برنامه‌ریزی شهری"، بناین، مایک
خلاصه مقالات اولین سمینار بین‌المللی ویژگی‌ها
مسائل جغرافیایی جهان اسلام، دانشگاه امام حسین، او
لغایت سوم اردیبهشت ۱۳۷۱
"نگاهی به سمت قبله در برخی از مسجدهای اصفهان
علل انحراف در آنها"، شایسته، محمدرضا، مجله نم
شماره ۷، ۱۳۷۷
"پژوهشی گذشته‌نگر در انتخاب شهر سالم از دید
اندیشمندان اسلامی"، مجموعه مقالات سومین همایش
کشوری بهداشت محیط کرمان، دانشگاه علوم پزشکی
خدمات بهداشتی درمانی کرمان، دانشکده بهداشت، آ
۱۳۷۹
"حکمت تماس با طبیعت در شهرهای مسلمین"، امین‌ز
بهناز، صغه، نشریه معماری و شهرسازی دانشگاه شه
بهشتی، پاییز و زمستان ۱۳۷۹
"ریشه‌های توسعه پایدار در جهان‌بینی اسلامی، امین‌ز
بهناز و محمد نقی‌زاده، نشریه اطلاعات سیاسی
اقتصادی، شماره ۱۴۵-۱۴۶، مهر و آبان ۱۳۷۸
"شهر سالم و محیط نمونه از دیدگاه اسلام"، مد
سیدعبدالله و نورالدین شازده‌احمدی، مجموعه مقال

معماری شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۳۰،
بهار و تابستان ۱۳۷۹

"مناطق فرهنگی در تمدن اسلامی"، نصر، سیدحسین،
مترجم سیدمصطفی شهرآیینی، گزارش گفتگو، شماره
۱۳، ۱۳۸۳

همایش اسلام و محیط زیست، ۱۳۷۸
"فرهنگ اسلامی و توسعه پایدار شهری"، نقی‌زاده، محمد،
فصلنامه مدیریت شهری، سال اول، بهار ۱۳۷۹
"محیط زیست و اهمیت آن در اسلام"، باقری،
اشرف‌السادات، مجموعه مقالات اولین همایش اسلام و
محیط زیست، دانشگاه تربیت مدرس، سازمان حفاظت
محیط زیست، ۱۳۷۸
"نقش معنوی طبیعت در ظهور محیط زندگی اسلامی"،
نقی‌زاده، محمد، مجموعه مقالات اولین همایش اسلام و
محیط زیست، دانشگاه تربیت مدرس، سازمان حفاظت
محیط زیست، ۱۳۷۸

"مبانی امنیت در شهر اسلامی"، امین‌زاده بهناز، فصلنامه
پژوهش، پژوهشکده علوم انسانی جهاد دانشگاهی،
شماره چهارم، پاییز و زمستان ۱۳۷۹
"مبانی نظری مدیریت شهری در فرهنگ اسلامی"، نقی‌زاده،
محمد، فصلنامه آبادی، وزارت مسکن و شهرسازی،
شماره ۳۲، سال نهم، ۱۳۷۸

"برداشتی جغرافیایی از جمعیت مسلمانان جهان"، گنجی،
محمدحسن، نشریه مشکوه، شماره دهم، بهار ۱۳۷۵
"تحلیل آماری، جغرافیایی، اجتماعی و سیاسی در قالب
نواحی اسلامی"، مستوفی الممالکی، فصلنامه علوم
انسانی دانشگاه الزهراء، سال دوازدهم، شماره ۴۳، پاییز
۱۳۸۱

"مقدمه‌ای بر توسعه انسانی و عوامل مؤثر بر آن در
کشورهای اسلامی"، شایان، حمید، مجموعه مقالات
همایش بین‌المللی رویکرد فرهنگی به جغرافیا، مشهد،
دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی، اردیبهشت ۱۳۷۹

"اصناف شهر اصفهان"، صفی‌نژاد، جواد، هشتمین کنگره
جغرافیدانان ایران، انتشارات دانشگاه اصفهان، جلد
دوم، ۱۳۷۳

"حمام‌ها در گذر زمان"، فخاری تهرانی، فرهاد، صفه، نشریه

جمع‌بندی

بر اساس تقسیم‌بندی موضوعی مقالات بیشترین تعداد مقالات در موضوعات ویژگی‌ها و عناصر شهر اسلامی، موردشناسی و وقف بوده است و دربارهٔ تحولات و تغییرات شهرهای سرزمین‌های اسلامی منابع کمی وجود دارد و همچنین دربارهٔ نقش قبله در ساختار شهر اسلامی کمترین تعداد مقالات به نگارش در آمده است.

جدول طبقه‌بندی موضوعی مقالات فارسی

موضوع	تعداد
شهر اسلامی	۴۷
مورد شناسی	۴۳
وقف	۲۹
معماری	۲۱
بازار	۳۲
جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری	۱۲
تحول شهرهای اسلامی	۹
مسجد	۲۳
رابطه شهر و روستا	۱۱
سایر موارد	۲۰
مجموع	۲۴۷

صفحه

شماره چهارم

